

PETROL-İŞ UYARMIŞTI:

PETROL OFİSİ A.Ş. İŞ-DOĞAN GRUBU'NA SATILDI SATIŞIN FATURASI HALKA VE DEVLETE ÇIKTI

1941 yılında kamu eliyle kurulan ve ilk ulusal petrol dağıtım şirketi olan Petrol Ofisi A.Ş. (POAŞ), yıllarca ülke sanayisi ve tarımının gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır.

Özelleştirilmesinden önce 60 yıla yaklaşan geçmişiyle köklü bir kamu kuruluşu olan POAŞ, yıllarca akaryakıt dağıtımında en geniş bayi ağıyla son derece kârlı biçimde faaliyetlerini sürdürmüştür.

Bilindiği gibi, ham petrol ve petrol ürünleri, doğrudan tüketiciler tarafından tüketildikleri ve ikamesi zor olan “ara ürünler” olarak kullanıldıklarından dolayı stratejik nitelikli ürünlerdir.

Petrol ürünleri pazarlama zinciri; rafineri, dağıtım, ana dağıtım şirketi-bayi ve nihai tüketiciler biçimindedir. Ülkemizde bu zincirin en önemli halkası, bir kamu kuruluşu olarak yıllarca POAŞ olmuştur. POAŞ, kamu mülkiyetinde yurdun her köşesine uzanan 5259 bayisiyle kamu yararı doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmüş ve birçok bölgede istihdam kaynağı olmuştur.

Stratejik bir faaliyet yürütürken, kamu yararı ve ulusal çıkarları gözetmiştir.

Ancak bu stratejik konumuna karşın, 1990'lı yılların başında özelleştirme kapsamına alınmış ve yine 1998 yılından itibaren ise blok satış yoluyla özelleştirilmesi gündeme gelmiştir.

POAŞ'ın birkaç yıla yayılan özelleştirme süreci, yaşanan usulsüzlükler, şaibeler ve hukuksuzluklar ile hatırlanmaktadır.

2000 yılında İş-Doğan Grubu'na devri tamamlanan POAŞ'ın özelleştirme sürecinde yaşananların o dönem kamuoyuna yeterince yansımamış olması, merkez medyanın büyük ölçüde alıcı Doğan Grubu tarafından belirlenmesinden kaynaklanmıştır.

Oysa PETROL-İŞ SENDİKASI, özelleştirme sürecinin tüm aşamalarında POAŞ'ın satışına karşı çıkmış, dönemin hükümetlerini uyarmış, hukuki girişimlerde bulunmuş, kamuoyunu satışın sakıncalarına karşı bilgilendirmişti. Düzenlediği yaygın eylem ve etkinliklerle, özelleştirmeyi engellemeye çalışmış ve ülkemizin uğrayacağı ekonomik ve toplumsal zararın oluşmaması için elinden gelen tüm çabayı göstermişti.

Öyle ki, o dönem bu eylemlere katılan sendika yöneticilerimiz ve üyelerimiz birçok kovuşturmayla uğramış ve ceza almışlardı. Asıl ceza alması gerekenler ise POAŞ özelleştirmesinde kurulan sermaye-medya-siyaset üçgeninde ortaya dökülen kirli ilişkilerin içerisine girenlerdi.

POAŞ özelleştirmesi, önceki bir çok özelleştirme gibi başından sonuna büyük bir suç dosyası oluşturmuştur. Özelleştirmenin olumsuz sonuçları ilerleyen yıllarda bir bir ortaya çıkmıştır.

Bu suçlar artık açık bir şekilde gözlenmekte ve ülkemizin en değerli kuruluşlarından birisinin bir sermaye grubuna nasıl peşkeş çekildiği görülmektedir. Özelleştirme ile bütünüyle Doğan Grubu'na geçen POAŞ, ilerleyen yıllarda Doğan Grubu'nun çıkarları doğrultusunda bir yabancı devlet şirketine satılarak yabancılaştırıldı.

PETROL-İŞ SENDİKASI, o dönem sesinin çıktığı ve gücünün yettiğince duyurmaya çalıştığı şaibeleri, hukuksuzlukları ve usulsüzlükleri hatırlatarak üzerine düşen sorumluluğu bir kez daha yerine getirmeyi amaçlamaktadır. Sendikamız özelleştirmelere karşı, bu çerçevede yeniden uyarı görevini yapmakta ve emeği ilgilendiren tüm başlıklarda sendikaların itiraz ve tepkilerinin dikkate

alınması gerektiğinin altını çizmektedir:

1-) İLK ÖZELLEŞTİRME İHALESİNDE BÜYÜK ŞAİBE

POAŞ'ın %51'lik kamu hissesinin blok satış yöntemiyle satılması için 18 Mart 1998 tarihinde ihale düzenlendi.

POAŞ'ın bu ihalesinde en yüksek teklifi Hayyam Garipoğlu'nun sahibi olduğu AKMAYA-ORTEKS Grubu verdi. İhalede gerçekleşen en yüksek teklif 1 milyar 160 milyon dolar oldu.

POAŞ'ın o tarihte mal varlıklarının toplam değeri 1,7 milyar dolar düzeyindeydi. Yine aynı dönem yıllık ortalama kârı 133 milyon dolar idi. Yani POAŞ, kuruluşun mal varlıklarından daha düşük bir meblağa ve 7-8 yıllık kârı karşılığında satılmak istendi.

ANCAK İHALEDEKİ ASIL ŞAİBE, hükümet yetkililerinden oluşan Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun (ÖYK) POAŞ'taki %51 hisseyi ihalede en yüksek teklifi veren gruba değil de en yüksek 3. teklifi veren İş Bankası, Bayındır Holding, Park Holding ve PÜİS'in oluşturduğu gruba vermeyi kararlaştırması oldu.

ÖYK'nın verdiği bu karar teamüllere aykırıydı ve siyasetçilerin özelleştirme yoluyla kamu kaynaklarını bazı sermaye gruplarına peşkeş çekmesinin bir örneğini oluşturdu. İhaleyi kazanan Hayyam Garipoğlu'na *"ben seni beğenmedim bu işi üçüncü sıradaki girişim grubu daha iyi yapar gerekçesiyle onlara veriyorum"* denmiş oldu.

Üçüncü grup gerekli krediyi sağlamayı başaramadı ve ödemeyi yapamayınca hisselerin satışı, en yüksek 2. teklifin sahibi Garanti Bankası-Doğuş Holding A.Ş. Ortak Girişim Grubuna (OGG) teklif edildi. Ancak bu Grup da hisseleri satın almadı.

Bu süreçte, Petrol-İş Sendikası'nın Ankara 6. İdare Mahkemesi'ne açtığı iptal davasında da yürütmeyi durdurma kararı verildi. Bu yargı kararına rağmen özelleştirme işlemleri durdurulmadı.

Ankara Bölge İdare Mahkemesi, Ankara 6. İdare Mahkemesi tarafından verilen yürütmeyi durdurma kararını, eksik inceleme gerekçesiyle kaldırdı.

Kamuoyu vicdanını yaralayan bu ilk özelleştirmede, Sendikamızın açtığı davanın 23 Şubat 1999'da nihai karara bağlanması ve yargı tarafından ihalenin iptal edilmesi ile sona erdi.

POAŞ'ın ilk ihalesinde o dönemde mafya-işadamlı-siyasetçi ilişkisi tüm açıklığıyla ortaya döküldü.

2-) İKİNCİ İHALE ÖNCESİ ŞAİBELER

POAŞ'ın %51'lik hissesinin satışı için ikinci özelleştirme süreci, 17 Kasım 1999'da başladı. Ancak ikinci özelleştirme süreci başlamadan önce POAŞ hisseleri borsada Eylül-Ekim aylarında %30 oranında geriledi. Bu durum şirketin değerinin de, özelleştirilecek hisselerin de değerini bir anda düşürdü.

Bu düşüşte ÖİB kaynaklı bir manipülasyon olduğu iddiaları kamuoyunda tartışmaya açıldı. Yeni özelleştirme ihalesinde verilecek düşük bir teklifin kamuoyu tepkisini çekmemesi için hisse fiyatlarının düşmesinin sağlandığı iddia edilmişti.

Dönemin hükümetinde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olan Mesut Yılmaz, görev alanı olmamasına karşın 16 Şubat 2000 tarihinde "POAŞ ihalesinin 2 Mart'ta tamamlanacağını" açıkladı. Oysa Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB), daha önce özelleştirme sürecinin Haziran 2000'de

tamamlanacağı duyurmuştu. Çeşitli nedenlerle ihale tarihi, erkene çekildi.

3-) İHALE SÜRECİNDEKİ USULSÜZLÜKLER

İhaleye bir konsorsiyum ile giren DOĞAN GRUBU, radyo ve televizyonlarda hisse sahibiydi. RTÜK Kanunu'nun 29. maddesine göre, radyo ve televizyonlarda %10'dan fazla hissesi olanların kamu ihalelerine giremeyecekleri açıkken DOĞAN GRUBU'nun içinde yer aldığı konsorsiyumun ihaleye girmesine göz yumulmuştur.

POAŞ'ın ikinci özelleştirme ihalesi, hükümet yetkililerinin açıkladığı gibi 3 Mart 2000'de gerçekleştirildi. İhalede en yüksek teklifi T. İş Bankası-Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş. OGG, 1 milyar 260 milyon dolar ile verdi. Gerçekleşen fiyat, POAŞ'ın hisselerinin borsa (piyasa) değerinin oldukça altındaydı.

Ayrıca, Cumhuriyet tarihinin en büyük özelleştirmesi olarak lanse edilen bu ihalede gerçekleşen fiyat, POAŞ'ın sahip olduğu değerler ve faaliyetleri düşünüldüğünde devede kulak kalmıştı. POAŞ'ın elinde 378,5 milyon dolar hazır parası bulunmaktaydı. Kurumun 1999 yılı satış hasılatı 2,7 milyar dolar, faaliyet kârı ise 230 milyon dolardı.

İhale şartnamesine göre, gerçekleşen toplam fiyatın %40'ı devlete peşin ödenecekti. Yani POAŞ'ı alan İş-Doğan Grubu'nun ödeyeceği peşin tutar, zaten kuruluşun kasasında bulunuyordu. İş-Doğan Grubu, devir sırasında teminat olarak POAŞ'ın temettü ödemelerini gösterdi.

Kısacası POAŞ, ihaleye katılması hukuka aykırı olan DOĞAN GRUBU'nun bulunduğu konsorsiyuma ucuza ve hukuksuz bir şekilde verildi. POAŞ, yine POAŞ'ın parasıyla satın alındı, ama sahibi İş-Doğan Grubu oldu!

Diğer hukuksuzluk ise, özelleştirmede içinde bulunduğu konsorsiyuma kredi veren İş Bankası'nın, Bankalar Kanunu'nun "Bir banka gerçek ve tüzel bir kişiye doğrudan doğruya veya dolaylı olarak özkaynaklarının %25'inden fazla kredi veremez, ortak olamaz" hükmüne aykırı hareket etmesiydi. POAŞ hissesinden İş Bankası'na düşen pay 362 trilyon; İş Bankası'nın özkaynaklarının toplamı 732 trilyon TL idi.

POAŞ'ın özelleştirme ihalesi ve satış kararı ile özelleştirmenin çeşitli aşamaları için Petrol-İş Sendikası iptal davaları açtı. Dört dava halen devam ederken 21 Temmuz 2000'de POAŞ, İş-Doğan Grubu'na devredildi.

Devir-teslim işlemleri sırasında, Petrol-İş Sendikası POAŞ işyerlerinde özelleştirmeye karşı üç günlük direniş gerçekleştirdi.

4-) DEVİRDEN BİR SÜRE SONRA (STRATEJİK) ALTIN HİSSE KALDIRILDI

İş-Doğan Grubu'na özelleştirme sonrası birçok imtiyaz sağlandı. Bunların başında ise devlete özelleştirmeden sonra POAŞ'ın faaliyetlerinde ve kararlarında söz sahibi kılan, alıcı grubu kısıtlayan "Altın Hisse" uygulamasının kaldırılması oldu.

ÖYK'nın 15.7.1998 tarih ve 98/47 sayılı kararı ile şirket sermayesinde Devlete ait imtiyazlı hisse (Altın Hisse) tesis edilmişti. Altın Hissenin, şirketteki kamu payının %50'nin altına düşmesinden itibaren 5 yıl süre ile geçerli olması öngörülmüştü. Bu hisseyle birlikte devletin onayına tabi olacak kritik kararlar şu şekilde belirlenmişti:

- Şirketin faaliyetlerinin tasfiyesi veya önemli ölçüde sınırlandırılması,
- Rafine petrol ürünlerinin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da satışını sekteye uğratacak veya sağlıklı bir şekilde yürütülmesini engelleyecek düzenlemeler yapılması,
- Ana sözleşmede veya hisselerle tanınan haklarda herhangi bir değişiklik yapılması,
- İdarenin kabul edebileceği alternatif düzenlemeler yapıncaya kadar, ANT aracılığı ile Milli Savunma Bakanlığı ve NATO'ya verilen hizmetlere son verilmesi.

15.04.2002 tarih ve 25 sayılı ÖYK kararı ile, kamu yararı doğrultusunda POAŞ'ta 1998 yılında tanımlanmış olan "Altın Hisse" kaldırıldı. İmtiyazlı hissenin kaldırılması doğrultusunda ÖİB tarafından, ÖYK'ya herhangi bir karar taslağı sunulmadı, söz konusu karar ÖYK tarafından re'sen alındı. Ülke seçim atmosferine girerken, ÖİB'nin görüşü alınmadan siyasi bir karar verildi, ilgili medya kuruluşuna seçim öncesi "siyasi bir rüşvet" daha verilmiş oldu.

"Altın Hisse" olarak nitelenen kamu payının, özelleştirmenin ardından 5 yıl süreyle uygulanması öngörülmüştü. Bu karar ile "Altın Hisse" sadece 2 yıl uygulanabildi.

Bu karar ile İş-Doğan Grubu'na büyük bir imtiyaz verildi. POAŞ'ın faaliyetlerinde kamu yararı ilkesinden uzaklaşılmasının önünde engel kalmadı. Bu sayede İş-Doğan Grubu, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu gibi kırsal bölgelerde çiftçinin ve halkın akaryakıt ihtiyacının kolay ve ucuz karşılanabilmesi için kamu tarafından yaptırılmış olan depo ve istasyonları kapattı.

Özelleştirme sonrasında kamu hizmeti sunma işlevi terk edilerek, kârlılığı ve tüketimi en yüksek olan 20 gelişmiş ilde ve turistik yörelerde yatırıma yönelindi.

5-) POAŞ'TA KALAN SON KAMU HİSSESİ İHALESİZ İŞ-DOĞAN GRUBU'NA VERİLDİ

POAŞ'ın İş-Doğan'a devrinden sonra gruba yapılan asıl kayırma, kamunun elinde kalan son %25,8'lik hissenin ihaleye dahi gerek duyulmaksızın İş-Doğan'a satılması oldu. Üstelik bu satış, taksitle gerçekleştirildi.

POAŞ'ı kontrol eden İş-Doğan Petrol Yatırımları A.Ş., 25.04.2002 tarihli yazısı ile ÖİB'ye başvurarak, kamuda bulunan %25,8 oranındaki A grubu hissenin tamamını satın almayı talep etti.

16.07.2002 tarih ve 41 sayılı ÖYK Kararı doğrultusunda; 31.07.2002 tarihinde imzalanan hisse satış sözleşmesi ile, %25,8 oranındaki POAŞ hissesi, 387,5 trilyon TL bedel karşılığında İş-Doğan Petrol Yatırımları A.Ş.'ye taksitle satıldı.

Bu satışın ilk taksiti olan 116,3 trilyon TL tahsil edildi, 3 yıl vadeye bağlanan 271,3 trilyon TL ile faizlerin teminatı olarak, hukuksuz bir biçimde POAŞ hisseleri rehin edildi, teminat olarak gösterildi.

POAŞ'ın kendi hisselerinin teminat gösterilmesi, Özelleştirme Uygulamalarında Teminat Olarak Kabul Edilebilecek Değerleri Düzenleyen Yönetmelik'in 16. maddesine aykırıydı. Kısaca POAŞ, usulsüz bir işlem yapılarak kendi hisseleri ile satın alınmış oldu.

Halka arz edilerek özelleştirilmesi gereken bu hisseler, blok olarak İş-Doğan Grubu'na ihalesiz olarak özelleştirme yasasına aykırı bir şekilde devredildi.

6-) POAŞ İLE ZARARDA ŞİRKET BİRLEŞTİRİLDİ, DEVLET VERGİ KAYBINA UĞRATILDI

Ülkemizde seçimler yaklaşırken POAŞ'ta büyük bir toplumsal maliyeti olan bir başka operasyon yapılmasına göz yumuldu.

Ekim 2002 tarihinde 1,3 milyar dolar zararda olan İş-Doğan Petrol Yatırımları A.Ş. ile POAŞ birleştirilerek, zararda olan bu şirket bütün aktif ve pasifleriyle POAŞ'a devredildi. Bu birleşme ile

POAŞ zararda bir şirket haline geldi ve uzun bir süre vergi ödemedi.

Söz konusu birleşmeden sonra POAŞ'ın İMKB'de hisseleri hızla değer yitirdi. Yüksek Denetleme Kurulu, bu birleşme işlemi sonrası yaşanan değer kaybının, özelleştirme işlemlerinde POAŞ hisselerinin teminat gösterilmesi uygulamasının bir risk yarattığını ortaya koyduğunu tespit etti.

Sonuç olarak, elinde POAŞ hissesi olan ve temettü alamayan küçük yatırımcılar mağdur oldu. Daha önemlisi, zararda bir şirket haline getirilen POAŞ vergi ödemediği için devlet büyük bir gelir kaybına uğradı.

7-) İŞ-DOĞAN ÖZELLEŞTİRME TAKSİTLERİNİ ÖDEMEDİ, BORÇLARI ERTELENDİ

POAŞ'taki son kamu hisselerini taksitle satın almış olan İş-Doğan Grubu, ikinci taksitin ödenme tarihi Ağustos 2003'te gereken ödemeyi yapmadı. Bu ödemeyi yapmadığı gibi, kalan borçlar için ÖİB'den yeniden yapılandırma talep etti, borçların ertelenmesini istedi.

3 Eylül 2003 tarihli ÖYK Kararı ile borçlar yeniden yapılandırılarak ertelendi. Bu işlemin iptal edilmesi için Petrol-İş Sendikası yargıya başvurdu.

Sendikamız tarafından, POAŞ taksitlerini ödemeye yönelik 2003/50 sayılı ve bu karara dayanak olan 16.07.2002 tarih ve 41 sayılı ÖYK kararlarının yürütülmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açılan davada, Ankara 10. İdare Mahkemesinin 28.01.2004 tarihli kararı ile POAŞ alacaklarının ertelenmesine ilişkin 2003/50 sayılı ÖYK kararlarının yürütülmesinin durdurulmasına karar verildi.

Bu karar uyarınca, İş-Doğan Grubu kalan tüm borçları 2004 yılı içerisinde ödemek durumunda kaldı.

8-) ÖZELLEŞTİRME SONRASI İŞTEN ÇIKARMA VE SENDİKASIZLAŞTIRMA YAPILDI

POAŞ özelleştirmesinden sonra yaşanan işçi kıyımı ve sendikasızlaştırma, özelleştirmelerin olumsuz toplumsal sonuçlarına ilişkin açık bir gösterge oldu. POAŞ'ı devralan İş-Doğan Grubu'nun işçi ve sendika düşmanı tutumunu gözler önüne serdi.

Özelleştirme öncesi POAŞ'ta 3838 olan çalışan sayısı, özelleştirmeden sonra 2666 çalışanın işten çıkarılmasıyla 1172'ye düşürüldü ve ilk aşamada %70 oranında bir istihdam daralmasına gidildi.

2001 yılında Sendikamız işyeri temsilcilerinin de içinde yer aldığı 1563 üyemiz, işten çıkarılmış işçi sayısı 550'ye düşürülmüştür.

Bununla da yetinilmemiş ikinci aşamada 83 işçi daha işten çıkarılmış ve işçi sayısı 467'ye düşürülmüştür. İşgücü yaklaşık %80 ölçüsünde daraltılmıştır.

POAŞ'ta daha sonra, Petrol-İş Sendikası'nın tüm çaba ve eylemliliklerine karşın, sendikal örgütlülük yok edilmiş ve POAŞ tamamen sendikasızlaştırılmıştır.

9-) POAŞ'IN BAYİ SAYISI DÜŞÜRÜLDÜ, TARIMA DARBE VURULDU, KAÇAKÇILIK ARTTI

POAŞ özelleştirmesinin bir başka toplumsal maliyeti ise alan grubun daha fazla kâr etme uğruna yürütülen faaliyetlerin niteliğini değiştirmesi ve kamu yararı ilkesini terk etmesi ile yaşandı.

POAŞ özelleştirme öncesinde ülkenin en ücra köşelerine kadar hizmet götüren en geniş bayi ağına sahip akaryakıt şirketi durumundayken, özelleştirme sonrasında bu pozisyonu ortadan kaldırıldı.

Özelleştirme öncesinde 5229 olan bayi sayısı, özelleştirmeden sonra 2002 Haziran ayı itibariyle 4700'e düşürüldü.

Satış ana sözleşmesinde yer alan; Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde akaryakıt sunum hizmetlerinin aksatılmaması yükümlülüğü göz ardı edilerek bu gelişmemiş kırsal bölgelerdeki akaryakıt istasyonları büyük oranda kapatıldı ve istasyon sayısı 3999'a düşürüldü. Yurt genelinde %61 olan istasyon payı %46'ya kadar indi.

Kırsal yörelerde çiftçilerin tarımsal üretim için akaryakıt ucuz ve güvenli bir şekilde ulaşma olanağı azaltıldı.

Özelleştirme sonrasında kamu hizmeti sunma işlevi terk edilerek, kârlılığı ve tüketimi en yüksek olan 20 gelişmiş ilde ve turistik yörelerde yatırıma yönelindi.

Akaryakıt dağıtım sektöründen devletin çekilmesi ile kaçakçılık arttı. TBMM'de 2002-2004 dönemini incelemek üzere kurulan Araştırma Komisyonu, bu yıllarda gerçekleştirilen kaçakçılığın boyutlarını ve akaryakıtın nasıl kaçırıldığını rakamlarıyla ortaya koydu.

Komisyonun hazırladığı raporda akaryakıtın ülkeye kaçak olarak girmesi sonucunda yıllık 8 milyar doları bulan pazarda devletin vergi kaybının, 2,5 milyar dolara yaklaştığı tespit edildi.

10-) POAŞ, DAHA SONRA YABANCILARA SATILDI, TAMAMEN YABANCILAŞTIRILMIŞ OLDU

İş-Doğan Grubu'nun yalnızca kâra odaklı yönetim stratejisinin bir diğer sonucu ise POAŞ'ın gayrimenkullerinin rant elde etme amacıyla satılması oldu. Bu satışlardan İş-Doğan Grubu büyük bir kazanç sağladı.

Özelleştirmeden iki yıl sonra Haziran 2002 itibariyle, POAŞ'ın yeni sahipleri 11 adet arsa ve arazi, 9 adet bina ve 4 adet istasyon satarak 13,8 trilyon TL satış geliri elde etti. Bu durum özelleştirmenin yeni rant alanları yarattığına dair çarpıcı bir örnek oluşturdu.

2005 yılı sonuna gelindiğinde ise Doğan Grubu'nun POAŞ'taki ortağı İş Bankası, elindeki POAŞ hisselerini 616 milyon dolar bedelle Doğan Grubu'na sattı. Satış işlemi vadeye bağlandı. Oldukça tartışmalı bu satışın ardından 6 ay kadar bir süre sonra Doğan Grubu, POAŞ hisselerinin %34'ünü Avusturyalı devlet petrol şirketi OMV'ye 1 milyar 54 milyon dolara sattı. 6 ayda 578 milyon dolar kazanmış oldu.

2010 yılında Doğan Grubu, POAŞ'taki kalan %54,14'lük hissesini de OMV'ye satarak akaryakıt sektöründen çıktı. Bu satışın ardından ülkemizin en büyük akaryakıt şirketi, tamamen yabancı sermayenin eline geçti. Stratejik akaryakıt dağıtım sektöründe, büyük bir yabancılaştırma operasyonu yaşandı.

SONUÇ

Özetle, POAŞ'ın özelleştirme öyküsü göstermiştir ki, özelleştirme, kamu kesiminden özel kesime RANT transferinin bir aracıdır. POAŞ özelleştirmesi ise bu rant transferinin en çarpıcı şekilde yaşandığı ibretlik bir süreçtir.

Türkiye petrol, petrol ürünleri ve petrokimya sektörlerinde örgütlü olan Petrol-İş, 1980'li yılların ortalarından beri bu alanlarda faaliyet gösteren kamu kuruluşlarının özelleştirilmesine karşı mücadelesini aralıksız sürdürdü.

1990'lı yılların sonunda özelleştirilen yerli ve milli lastik fabrikası Petlas'ın ve özelleştirme süreci aynı yıllara denk düşen milli akaryakıt şirketi POAŞ'ın satışına karşı başlayan eylemliliklerimiz

ilerleyen yıllarda TÜPRAŞ ve PETKİM gibi diğer özelleştirme kararlarına karşı da sürdü.

POAŞ özelleştirmesinin ilan edildiği tarihte, kamuoyunu ve hükümet yetkililerini bu özelleştirmenin yaratacağı olumsuz sonuçlara karşı uyarmıştık.

Günümüzde çeşitli haberlerle gündeme gelen POAŞ'ın özelleştirme sürecinde, toplumsal sorumluluklarımızın gereği olarak bu tür olumsuzlukların yaşanabileceğini belirtmiştik. Ne yazık ki, haklı çıktık.

Bugün bir kez daha, POAŞ özelleştirmesini ve sonuçlarını kamuoyunun bilgisine sunarak, sendikaların özelleştirmeler ve emekçileri ilgilendiren başlıklarda uyarı ve taleplerinin yerinde ve zamanında dikkate alınması gerektiğini belirtmek istiyoruz.

EK 1:

PETROL OFİSİ A.Ş. (POAŞ) ÖZELLEŞTİRME KRONOLOJİSİ

1990

POAŞ, Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı'nın 5.9.1990 tarih ve Özelleştirme 90/7 sayılı kararı ile özelleştirme kapsamına alındı.

1991

Yüksek Planlama Kurulu'nun (YPK) 18.2.1991 tarih ve 91/6 sayılı Kararı ile 27-29 Mayıs 1991 tarihinde %4,02 oranında hissesi halka arz edildi.

1992-1994

İMKB'de yapılan alım-satım işlemleri sonucunda POAŞ'ın sermayesindeki halka arz oranı %6,7'ye yükseldi.

1998

Altın hisse tanımlandı

Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun (ÖYK) 15.7.1998 tarih ve 98/47 sayılı kararı ile şirket sermayesinde Devlete ait imtiyazlı hisse (altın hisse) tesis edildi. Altın hissenin, şirketteki kamu payının %50'nin altına düşmesinden itibaren 5 yıl süre ile geçerli olması öngörüldü.

İlk özelleştirme ihalesi gerçekleştirildi

POAŞ'ın %51'lik hissesinin blok satış yöntemi ile özelleştirilmesi amacı ile 18 Mart 1998 tarihinde ihale düzenlendi.

İhalede en yüksek teklifi, Hayyam Garipoğlu'nun sahibi olduğu AKMAYA-ORTEKS Grubu 1 milyar 160 milyon dolar ile verdi.

İhalede en yüksek 3. teklifi verene satış kararı

Ancak ÖYK 15 Temmuz 1998 tarihinde, teamüllere aykırı bir şekilde POAŞ'ın %51'lik hissesinin ihalede en yüksek teklifi veren gruba değil, en yüksek 3. teklifi veren İş Bankası-BAYINDIR Holding-Park Holding-PÜAŞ Ortak Girişim Grubu'na satılmasına karar verdi.

Bu Grup, gerekli krediyi sağlamayı başaramadı ve ödemeyi yapamayınca hisselerin satışı, en yüksek 2. teklifin sahibi Garanti Bankası-Doğuş Holding A.Ş. Ortak Girişim Grubuna (OGG) teklif edildi. Ancak bu Grup da hisseleri satın almadı.

1999

Petrol-İş'in açtığı dava karara bağlandı, ilk özelleştirme iptal edildi

POAŞ'ın satışının iptali yönünde sendikamız Petrol-İş'in açtığı davada, Ankara 6. İdare Mahkemesi 23.02.1999 tarihli karar ile ihaleyi iptal etti.

Kasım ayında 2. özelleştirme süreci başladı

İlk özelleştirmenin iptal edilmesinin ardından, 17 Kasım 1999 tarihinde POAŞ'ın %51'lik hissesinin blok satışı için ikinci kez ihaleye çıkıldı. İhale sürecinin Haziran 2000 tarihine kadar tamamlanacağı duyuruldu.

2000

2. Özelleştirme ihalesinde en yüksek teklif İş-Doğan Grubu'ndan

POAŞ'ın 2. özelleştirme ihalesi, daha önce duyurulmuş olduğu tarihten öne çekilerek 3 Mart 2000 tarihinde gerçekleştirildi. İhalede en yüksek teklifi T. İş Bankası-Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş. OGG, 1 milyar 260 milyon dolar ile verdi.

Satış onaylandı, POAŞ İş-Doğan Grubu'na verildi

ÖYK'nın 21.4.2000 tarih ve 37 sayılı Kararına istinaden 21.07.2000 tarihinde POAŞ'ın %51'lik hissesi, T. İş Bankası-Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş. OGG tarafından kurulan İş Doğan Petrol Yatırımları A.Ş.'ye 21 Temmuz 2000 tarihinde devredildi.

Böylece POAŞ'taki kamu payı %42,3'e indi.

2002

%16,5'lik kamu hissesi için halka arz

POAŞ'ın toplam sermayesinin, %16,5'ine tekabül eden kamu hissesi 18 Mart 2002 tarihinde halka arz edildi. Halka arz sonrasında kamu payı %25,8'e düştü ve 1991-1994 yıllarında halka arz edilen %6,7'lik kısımla birlikte şirketin halka açıklık oranı, %23,2'ye çıktı.

Altın hisse kaldırıldı

15.04.2002 tarih ve 25 sayılı ÖYK kararı ile, kamu yararı doğrultusunda POAŞ'ta 1998 yılında tanımlanmış olan "Altın Hisse" kaldırıldı. İmtiyazlı hissenin kaldırılması doğrultusunda ÖİB tarafından, ÖYK'ya herhangi bir karar taslağı sunulmadı, söz konusu karar ÖYK tarafından re'sen alındı.

"Altın Hisse" olarak nitelenen kamu payının, özelleştirmenin ardından 5 yıl süreyle uygulanması öngörülmüştü. Bu karar ile "Altın Hisse" sadece 2 yıl uygulanabildi.

Kalan kamu hisseleri İş-Doğan'a ihaleye gerek duyulmadan taksitle satıldı

POAŞ'ı kontrol eden İş-Doğan Petrol Yatırımları A.Ş., Mart ayı içerisinde gerçekleştirilen halka arz uygulaması ve Nisan ayında altın hissenin kaldırılmasından sonra, 25.04.2002 tarihli yazısı ile ÖİB'ye başvurarak, kamuda bulunan %25,8 oranındaki A grubu hissenin tamamını satın almayı talep etti.

Bu başvurunun hemen ardından, ÖYK tarafından POAŞ'taki kalan kamu hisselerinin ihaleye gerek duyulmadan İş-Doğan'a satılmasına karar verildi.

16.07.2002 tarih ve 41 sayılı ÖYK Kararı doğrultusunda; 31.07.2002 tarihinde imzalanan hisse satış sözleşmesi ile, %25,8 oranındaki POAŞ hissesi, 387,5 trilyon TL bedel karşılığında İş-Doğan Petrol Yatırımları A.Ş.'ye taksitle satıldı.

Bu satışın ilk taksiti olan 116,3 trilyon TL tahsil edildi, 3 yıl vadeye bağlanan 271,3 trilyon TL ile faizlerin teminatı olarak, hukuksuz bir biçimde POAŞ hisseleri rehin edildi, teminat olarak gösterildi.

Özelleştirme Uygulamalarında Teminat Olarak Kabul Edilebilecek Değerleri Düzenleyen Yönetmeliğin 16. maddesi ihlal edilerek usulsüz bir işlem yapıldı. Kısaca POAŞ, kendi hisseleri ile satın alındı.

Zararda bir şirket oluşturularak vergi yükümlülüğünden kaçıldı

POAŞ'ın son %25,8'lik kamu hissesinin hukuksuz biçimde İş-Doğan'a satılmasının ardından hukuksuz bir başka işleme imza atıldı. 8.10.2002 tarihinde POAŞ; 1,2 milyar dolar zararda olan İş-Doğan Petrol Yatırımları A.Ş. ile birleştirildi ve birleşme sonucunda POAŞ zararda görüldüğünden devlet, esasında kârlı olan bu şirketten alacağı vergiden mahrum kaldı ve küçük yatırımcılar mağdur oldu.

2003

Taksitleri ödemeyen İş-Doğan Grubu borç erteleme talep etti

16.07.2002 tarih ve 41 sayılı ÖYK Kararı doğrultusunda son kamu hisselerini taksitle satın almış olan İş-Doğan Grubu, ikinci taksitin ödenme tarihi Ağustos 2003'te gereken ödemeyi yapmadı. Bu ödemeyi yapmadığı gibi, kalan borçlar için ÖİB'den yeniden yapılandırma talep edildi.

03.09.2003 tarihli ÖYK Kararı ile borçlar yeniden yapılandırılarak ertelendi.

2004

Mahkeme borç erteleme kararını iptal etti

Sendikamız Petrol-İş tarafından, POAŞ taksitlerini ödemeye yönelik 2003/50 sayılı ve bu karara dayanak olan 16.07.2002 tarih ve 41 sayılı ÖYK kararlarının yürütülmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açılan davada, Ankara 10. İdare Mahkemesinin 28.01.2004 tarihli kararı ile POAŞ alacaklarının ertelenmesine ilişkin 2003/50 sayılı ÖYK kararlarının yürütülmesinin durdurulmasına karar verildi.

Bu karar uyarınca, İş-Doğan Grubu kalan tüm borçları 2004 yılı içerisinde ödemek durumunda kaldı.

EK 2:

PETROL-İŞ POAŞ ÖZELLEŞTİRME SÜRECİ BAŞLARKEN UYARMIŞTI

Petrol-İş, POAŞ'ın ikinci özelleştirme ihale süreci başlamadan hemen önce 20 Ekim 1999 tarihinde "POAŞ'tan Elinizi Çekin!" başlığıyla yaptığı bir toplantısı ile uyarılarını dile getirmişti.

O basın toplantısında yayınladığı açıklamada POAŞ'ın özelleştirmesine karşı çıkma gerekçelerini şöyle sıralamıştı:

POAŞ'IN ÖZELLEŞTİRİLMESİNE ŞU NEDENLERLE KARŞI ÇIKMAKTAYIZ

1) Toplumun ve ulusal savunmanın gereksinimlerini karşılamak tehlikeye girecektir. POAŞ'ın sorumluluğunda olan askeri amaçlı boru hattı ve akaryakıt tesislerinin işletme, bakım ve korunması görevinin yerine getirilmesinde sorunlar yaşanacak, askeri gereksinimlerin karşılanması, yerli-yabancı tekellerin denetimi karşısında olanaksız hale gelebilecektir.

2) TPAO, POAŞ, TUPRAŞ ve BOTAŞ olarak stratejik nitelikte olan petrol sektörünün önemli bir halkasını oluşturan dağıtım ve pazarlamanın yalnızca kendi kârını düşünen yerli-yabancı tekellerin denetimine geçmesi, savunmanın yanı sıra ülke ekonomisi için de risktir.

3) POAŞ'ın ve diğer kamu petrol kuruluşlarının satışının cazibesini artırmak için 1 Temmuz 1998'de petrol ürünlerinde otomatik fiyatlamaya geçildi ve örneğin 1999 yılı ilk dokuz ayı içinde petrol ürün fiyatları %100'ün üzerinde arttı. Özelleştirme sonucu bu fiyatların kamu denetimsiz çok daha artacağını tahmin etmek zor değil.

4) Petrol dağıtımı özel sektörün eline geçince Türkiye'de kamu kurum ve kuruluşları akaryakıt gereksinimlerini peşin ödeme ile karşılamak durumunda kalacaklar ve Hazine üzerinde büyük bir yük ortaya çıkacaktır. Bu da borçlanma ve kamu açıklarının artmasına yol açacaktır.

5) POAŞ'ın piyasaları düzenleyici, fiyat istikrarını sağlayıcı ve ürün arzını garanti edici özellikleri ortadan kalkacak, kamu yararı korunamayacak ve fiyatlarda tekeli yapıların oluşması kaçınılmaz hale gelecektir.

6) Yeterli kâr getirmediğinden tekellerin itibar etmediği özellikle Doğu, Güneydoğu ve Doğu Karadeniz bölgelerinde ve kırsal kesimde akaryakıt gereksinimi karşılamak güçleşecektir.

7) POAŞ'ın özelleştirilmesinde yine mafya-devlet-siyaset üçgeni devreye girecek, kamu vicdanı rahatsız olacak, devlet yönetimindeki yozlaşma ve çürüme daha da artacaktır.

8) POAŞ'ta halen 3.600'ü işçi 2.000'i sözleşmeli personel statüsünde olmak üzere 6.100 kişi çalışmaktadır ve diğerlerinde de yaşandığı gibi POAŞ'ın özelleştirilmesi sonucunda işten çıkarmalar gündeme gelecek ve sendikal örgütlülük hedef olacaktır.

Daha önce de örnekleri yaşandığı gibi POAŞ için açıklanmış olan ihale ve satış takvimi ise tamamen bir oldubitti ile POAŞ'ın birilerine devredileceğini anlaşılmaktadır. İsterlerse kime vereceklerini şimdiden de açıklayabileceklerini tahmin etmekteyiz.

POAŞ ÇALIŞANLARI OLARAK BİR KEZ DAHA UYARIYORUZ Kİ, POAŞ'TAN ELİNİZİ ÇEKİN!

BİR-İKİ KİŞİNİN ÇIKARINI DEĞİL, BU ÜLKE İNSANLARININ ÇIKARINI DÜŞÜNÜN!